

Dienst Landelijk Gebied
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

Integrale visie De Maasgaard

Kiezen, koppelen en combineren

Integrale visie De Maasgaard

Kiezen, koppelen en combineren

*‘Middelen duurzaam inzetten om
een kwaliteitsslag te behalen
voor de natuur en de mens.’*

Kiezen, koppelen, combineren
De integrale visie op de Maasgaard
Maart 2013

Dit rapport is een uitgave van:
Dienst Landelijk Gebied
Postbus 1237 | 6041 KE Roermond
0475 356 756
www.dienstlandelijkgebied.nl

In opdracht van:
Stuurgroep Maasgaard

Fotografie: DLG, tenzij anders vermeld
Kaartmateriaal: DLG
Teksten: Bertram de Rooij en Thei Moors

Maart 2013 | DLG20130326tm001 TM

Inhoud

1. Inleiding	7
2. Een goed begin	9
3. Kiezen koppelen en combineren: de visie	13
4. Opmaat naar uitvoering	27

1. Inleiding

De gemeenten Horst aan de Maas en Venray, het Waterschap Peel en Maasvallei en de Provincie Limburg hebben de handen ineengeslagen om de kwaliteit van het buitengebied in de Maasgaard te verhogen. De Maasgaard omvat een groot deel van het buitengebied van beide gemeenten. De ambitie is om een natuurlijke kwaliteit en landschappelijke belevingskwaliteit te bereiken voor de eigen inwoners van Maasgaard en bezoekers van buiten het gebied. De overheden willen daarbij zuinig omgaan met de ruimte in het landelijk gebied.

Het gaat de partijen om het gezamenlijk ontwikkelen en versterken van een goed functionerende, robuuste en krachtige groen-blauwe structuur van natuur en water. Denk daarbij aan onze bossen, heide, veengebieden, beekdalen en de Maasvallei. Een krachtige structuur van betekenis in ecologisch en hydrologisch opzicht, maar vooral ook een sterke drager voor het recreatief perspectief en de leefbaarheid binnen beide gemeenten. Zo kunnen economische ontwikkelingen in de vorm van toerisme en recreatie aansluiting vinden bij de groen-blauwe structuur en daar een meerwaarde in vinden. Ook de landbouw moet blijvend ruimte voor ontwikkeling blijven krijgen door optimale productieomstandigheden en innovatieruimte, maar kan evenals toerisme en recreatie ook aansluiting vinden bij de groen-blauwe structuur in de vorm van bijvoorbeeld agrarisch natuurbeheer en agrarisch toerisme. In de visie zijn de groen-blauwe structuur en het recreatieve netwerk geoptimaliseerd en krachtig gebundeld tot één robuuste structuur dat de ecologische, hydrologische en recreatieve belevingswaarde van het gebied vergroot, verwaard en beter benut. Kortom door een focus op de groen-blauwe structuur ontstaan er in de breedte kansen en ontstaat een evenwichtige contramale voor rode ontwikkelingen.

Samenwerking vormt de basis

Veel van de uit te voeren projecten zijn gemeentegrensoverschrijdend. Een gezamenlijk optrekken van beide gemeenten en de andere partijen zal méér opleveren dan de som van de geleverde inbreng: er wordt optimaal gebruik gemaakt van een integrale financiering en van ontschotter bugetten. De visie is in gezamenlijkheid en interactief tot stand gekomen, getrokken door de gezamenlijke partners, maar met volwaardige en actieve inbreng in breder verband met andere belangenpartijen. Dit vormt ook de basis voor de uitvoeringsfilosofie.

Kansen en krachten bundelen

De gebiedsvisie stoelt op de idee dat economische ontwikkeling gepaard dient te gaan met een verhoging van de kwaliteit van de leefomgeving. Om de gebiedsvisie te kunnen realiseren bundelen de gemeenten Horst aan de Maas en Venray, Waterschap Peel en Maasvallei en de Provincie Limburg hun krachten en financiële middelen. De overheden willen vooral kansen benutten waar die zich voordoen, binnen de schaarse financiële middelen en de schaarse ruimte die voorhanden zijn. Er wordt gezocht naar een gebundelde

inzet van grondeigendommen, subsidies, bundeling van groene compensatieplichten en kwaliteitsbijdragen van rode ontwikkelingen en andere (geld)bronnen. Het uitgangspunt daarbij is dat gelden die gegenereerd worden in het gebied als gevolg van compensatieverplichtingen en kwaliteitsbijdragen bij ontwikkelingen ook in het gebied zelf worden geïnvesteerd. Daarvoor is een gezamenlijke focus nodig. De focus richt zich daarbij op de robuuste structuur, maar met aandacht voor het gehele buitengebied. Immers door een krachtig raamwerk kan ook beter ontwikkelingsruimte worden geboden in het overige gebied, uiteraard zonder in kwaliteit in te boeten.

Ontwikkelen, uitnodigen en borgen

De visie is uitgewerkt in heldere, onderscheidende modules en sleutelprojecten. Elk voorzien van doel, trekker, partners, beoogde maatregelen en prioritering. Dit zijn de modules en sleutelprojecten waar de gezamenlijke partners actief in zullen activeren en sturen. Deze worden bestuurlijk vastgelegd. Daarnaast gaat men tevens uit van aanvullende initiatieven, met name in de toeristisch-recreatieve sfeer.

De Maasgaard is echter meer dan het uitwerken van een gezamenlijk gedragen gebiedsvisie. Het is vooral ook een praktische werkwijze met afspraken over - gebundelde - inzet van menskracht en middelen. Met deze visie worden keuzes gemaakt die leiden tot duidelijkheid. Bij de overheden bestaat vooraf consensus over de locaties waar de natuurontwikkeling dient plaats te vinden en daarmee over de aanwending van de beschikbare budgetten. Aan de initiatiefnemers van rode ontwikkelingen kan nu vooraf duidelijkheid worden gegeven over waar de tegenprestaties (bijvoorbeeld natuurcompensatie, tegenprestatie LKM) kunnen worden gerealiseerd. Door gezamenlijk op te trekken bij de realisatie van projecten wordt de effectiviteit vergroot omdat bij het maken van keuzes voortdurend kan worden gekeken naar het gehele beschikbare areaal aan mogelijkheden en kansen. Deze visie kan ook een uitnodiging zijn voor aanvullende initiatieven, naast het vastgestelde uitvoeringsprogramma. Om daadwerkelijk tot uitvoering te komen van de in de visie aangegeven modules, is synergie essentieel. Deze synergie wordt vooral gevonden in lokale energie, mogelijke gelegenhedsallianties, kansen op financiering en werk met werk maken. De afstemming van het waar precies en hoe zal vooral in samenspraak met de mensen en partijen uit de modules zelf moeten worden uitgewerkt in projecten. Daarmee wint het samenspel aan kracht en ook aan toekomstwaarde.

Kortom, de visie en strategie van de Maasgaard zorgt voor duidelijkheid, helderheid en herkenbaarheid. Een krachtige groen-blauwe structuur met gebruikswaarde die een belangrijke herkenbare drager voor de bewoners, gebruikers en bezoekers van Horst aan de Maas en Venray vormt en daarmee een solide, kwalitatieve basis voor de toekomst biedt.

2. Een goed begin...

De Maasgaard heeft een krachtige uitgangspositie, zowel qua ligging in het groter geheel als vanuit de bestaande kwaliteiten in het gebied zelf. De Maasgaard kent een duidelijke landschappelijke indeling en een vrij compleet netwerk van groen-blauwe structuren. De Maasgaard onderscheidt zich bovendien door een diversiteit aan landschappen, een krachtige, diverse landbouwsector en bovenal de sterke verwevenheid van verschillende sectoren. Door het groen-blauwe systeem te optimaliseren kan deze diversiteit en verwevenheid ook in functioneel toeristisch en recreatief opzicht versterkt worden, waardoor het gebied aantrekkelijker wordt en beter bezoekers weet te binden. Het gaat er daarom vooral om het bestaande slim af te ronden en te complementeren met inzet vanuit andere sectoren (recreatie en toerisme), zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin. Met als resultaat een robuuste en heldere groen-blauwe hoofdstructuur die zowel economisch als ecologisch een optimale meerwaarde betekent voor de beide gemeenten, haar bewoners, haar ondernemers en haar bezoekers.

De Maasgaard in haar omgeving

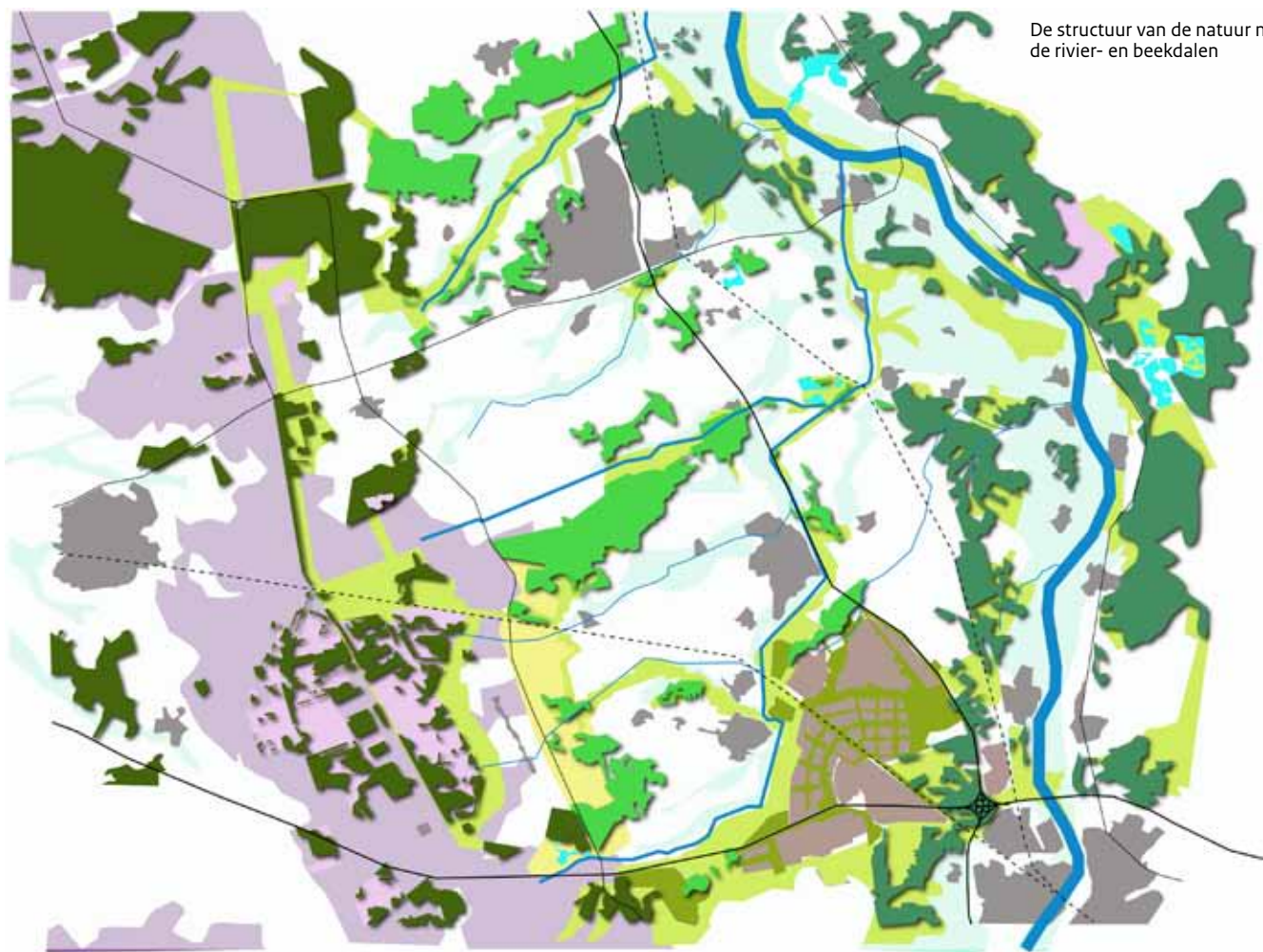
In regionaal perspectief ligt de Maasgaard stevig ingebed tussen Peel en Maas. Het gebied ligt op korte afstand van Brainport en

heeft een directe relatie met Greenport. Het stedelijk gebied van Venlo ligt op een steenworp afstand, maar ook de stedelijke regio Eindhoven-Helmond is nabij. De Maasgaard vormt de verbinding tussen het Maasheggengebied in het Noorden, de Maasduinen in het oosten en de Peel in het westen. Vooral de Peel en de Maasduinen hebben veel verblijfrecreatieve voorzieningen. Het gebied is goed ontsloten door middel van rijks- en provinciale wegen en spoorwegen.

De Maasgaard heeft een stelsel waarin ecologie, hydrologie, leefbaarheid en economie elkaar sterk raken. Dit vormt een goede basis voor een slimme uitbouw naar een samenhangend, robuuster en vooral ecologisch én economisch functioneel netwerk van meerwaarde. Kijken we door de oogharen dan zien we hierin twee typische structuren: de groen-blauwe structuur en het toeristisch-recreatieve netwerk. Juist de wisselwerking tussen deze twee structuren biedt veel potentie en toegevoegde waarde. Daarbij liggen deze structuren in en om een sterk agrarisch werklandschap dat zich profileert met voedsel en innovatie: er wordt voedsel verbouwd, vervoerd, geveild en verwerkt. Het veelal innovatieve samenspel rond dit thema maakt de regio uniek. Dit werklandschap en de beide structuren vullen elkaar aan en werken ook weer op elkaar in.

Huizenprijzen stijgen 5 tot 15% als er uitzicht is op of als functioneel gebruik mogelijk is van een natuurgebied.

Bron: Uit: Het Succes van de EHS, publiek geheim, Nationaal Groenfonds e.a

De structuur van de natuur met de rivier- en beekdalen

De groen-blauwe structuur

De Maasgaard kent een duidelijke landschappelijke driedeling:

- de Peel met hoogveen, natte heidecomplexen en grotere eenheden ontginningsbos
- het oude akkerdorpenlandschap met de beekdalen
- de Maasvallei, met een vlechtend systeem van oude geulen en waardevolle bossen.

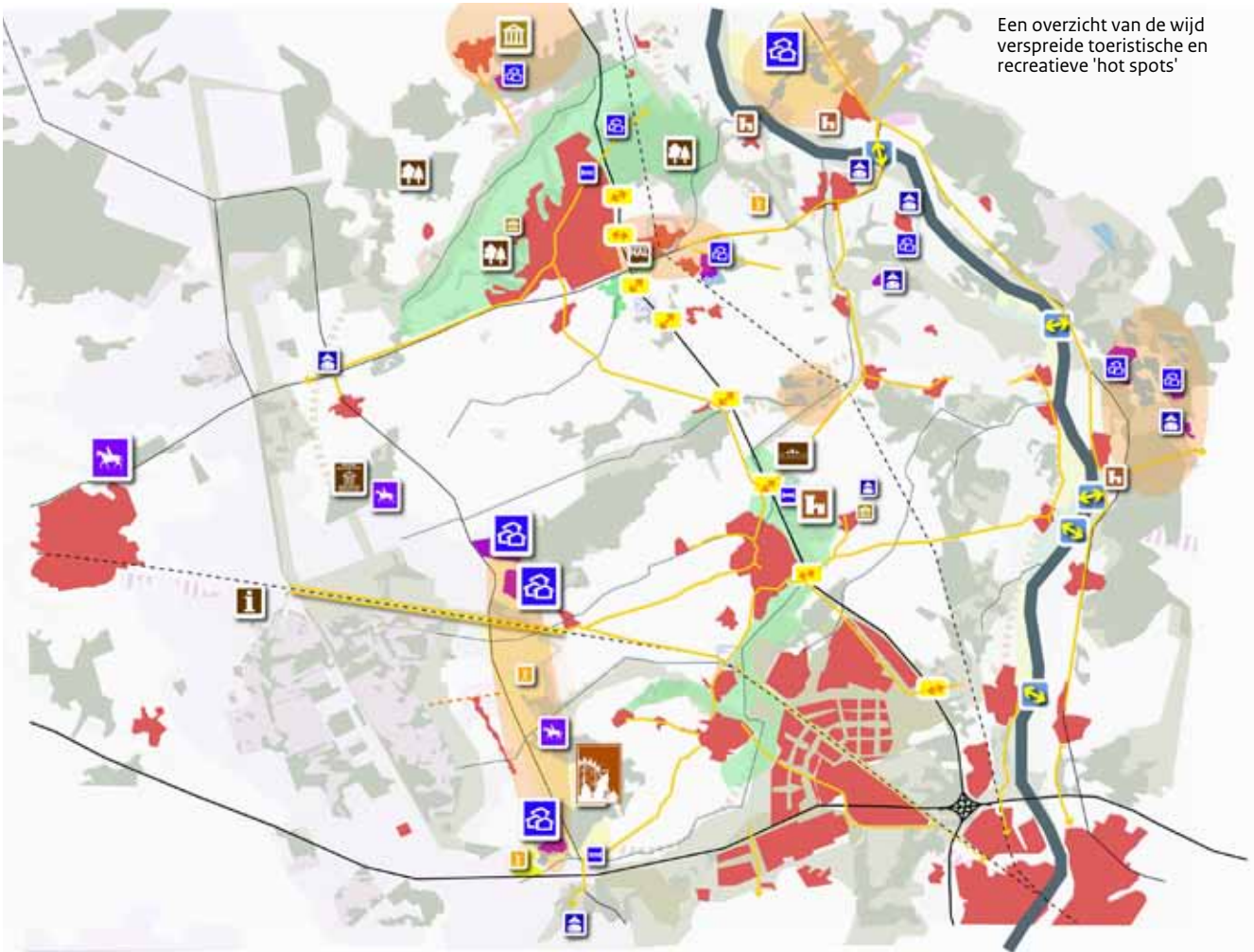
De natuurgebieden in de Peel bestaan uit de Peelrestanten Mariapeel en Heidsche Peel. In het Maasdal liggen de Schuitwaters, als restanten van de oude Maasarmen bij Meerlo, Broekhuizen en Lottum. De vele beekdalen met aanliggende natuurgebieden vormen een duidelijke landschappelijke structuur tussen Peel en Maas. Van noord naar zuid zijn de beekdalen van de beken met specifiek ecologische functie (SEF) te herkennen: Loobeek, Oostrumsche Beek, Lollebeek en Groote Molenbeek. Op de hogere en droge dekzandruggen langs de beken en de Maas ligt een begeleidende structuur van boscomplexen. Het betreft de bosgebieden Vliegbos, Ballonzuilbossen Boshuizerbergen, Houthuizerbossen, Kasteelsebossen en Schadijkse Bossen.

Kortom, deze groen-blauwe structuur bevat een keur aan natuurgebieden en watersystemen met variërende waarden en gebruik. Echter niet alle natuurgebieden in de Maasgaard zijn voldoende robuust. Daardoor zijn deze gebieden gevoelig voor bedreigingen van buitenaf en kan de natuur zich hier onvoldoende herstellen of ontwikkelen. Ook is het beheer van versnipperde natuurkavels relatief kostbaar. Verbindingen tussen de natuurge-

bieden zijn nog onvoldoende aanwezig met als gevolg dat er onvoldoende uitwisseling is van organismen (zowel op het land als via het water). Tenslotte zijn met name de beoogde natte natuurgebieden over het algemeen te droog.

Een overzicht van de breed verspreide toeristische en recreatieve 'hot spots'

Het toeristisch-recreatieve netwerk

Het toeristisch-recreatief netwerk kenmerkt zich in het gebied door een aantal 'hot spots', waar een concentratie aanwezig is van verblijfsrecreatieve en dagrecreatieve voorzieningen. Daarnaast en daarbuiten kent het gebied talrijke kleine lokale ontwikkelingen en initiatieven. Er liggen diverse netwerken, maar deze vormen nog geen geheel of herkenbare eenheid. Anderzijds zijn niet alle gebieden even goed ontsloten. Daarbij ontbreekt een sterke verbinding tussen de hotspots en de diverse woonkernen. In economisch opzicht en voor wat betreft voorzieningenniveau (leefbaarheid) kan het interessant zijn juist deze verbindingen wel te leggen, de bestaande netwerken slim te koppelen en een herkenbare toeristisch-recreatieve hoofdstructuur te ontwikkelen.

Vergeleken met de oostkant van de Maas met de Maasduinen, is de westoever van de Maas in de Maasgaard toeristisch-recreatief minder sterk ontwikkeld. Toch is de westoever rijk aan fraaie Maasdorpen en ze kenmerkt zich door een afwisseling van bossen en oude geulen, waar de samenhang en vooral de verbinding vaak ontbreekt. Niet alleen met de Maasduinen, maar zeker ook onderling. Langs de Midden-Peelweg ligt Park de Peelbergen met enkele grote dag- en verblijfsrecreatieve bedrijven met vele tienduizenden bezoekers per jaar. De verbinding hiervan naar het buitengebied en de dorpen is beperkt. Juist het creëren van aansluitingen zowel voor de eigen bewoners als voor de bezoekers biedt een enorm potentieel. Een slim netwerk kan bezoekers en recreanten de diversiteit van het gebied beter doen beleven en

de lokale economie beter verbinden met de toeristisch-recreatieve economie. Vanuit dat netwerk kunnen daarnaast ook effectieve relaties worden gelegd met de agro-sector met zijn zichtstallen, bedrijfspresentaties en productpromoties.

De ladder heeft twee duidelijke stijlen met vertakkingen naar boven en onder en drie belangrijke sporten in het gebied

De visie

3. Kiezen, koppelen en combineren

De visie gaat uit van:

- *gebundelde en geconcentreerde inzet leidt tot balans*
- *versterken en verbinden*
- *passende combinaties in gebruik*
- *uitnodigen, ontwikkelen en borgen*

De visie voor de Maasgaard staat voor een samenhangende, heldere en krachtige groen-blauwe hoofdstructuur in het buitengebied van de gemeenten Horst aan de Maas en Venray. Het doel is om de bestaande groen-blauwe structuur te versterken en af te ronden en te kiezen voor een samenhangende versterking en ontwikkeling van het toeristisch recreatieve netwerk.

Gebundelde en geconcentreerde inzet leidt tot balans

Om het bovengenoemde doel te bereiken vindt gebundelde inzet van middelen en geld plaats vanuit de partners, zoals grond, groene compensatieplichten, kwaliteitsbijdragen van rode ontwikkelingen uit het gebied en subsidies. Alle groene verevening van rode ontwikkelingen vindt daarmee dus ook in het eigen gebied plaats. De gefocuste inzet op en de versterking van de kwaliteiten van het groen-blauwe netwerk kunnen daarbij ook nieuwe initiatieven stimuleren en bieden ruimte aan de (landbouwkundige) ontwikkelingen in het overige buitengebied.

De groen-blauwe hoofdstructuur kan gezien worden als een ladderstructuur. De Maas en de Peel als duidelijk herkenbare stijlen van noord naar zuid en verbindende beekdal en als de sporten van oost naar west. De ladder staat verankerd in de omgeving door verbindingen in het Maasdal naar ondermeer de Maasduinen, de Maasheggen, Venlo en de Brabantse Peel. Er worden duidelijke keuzen gemaakt voor de versterking van de belangrijkste sporten, de Loobeek, de Lollebeek en de Groote Molenbeek en het bouwen aan sterke stijlen, de Maas en de Peel. Deze hoofdstructuur vormt de spil van de natuur- en recreatieve ontwikkeling voor de komende jaren in de gemeenten Horst aan de Maas en Venray.

Tussen de sporten en stijlen ligt een gevarieerd agrarisch landschap met ruimte voor economische ontwikkelingen, waar vooral de diverse landschapstypen een belangrijke kwaliteit vormen. De visie geeft gebiedsgerichte uitwerking aan de Verklaring van Roermond. Door de geconcentreerde inzet op de groen-blauwe structuur worden nieuwe claims op landbouwgronden zoveel mogelijk voorkomen. Zo kan natuurcompensatie plaatsvinden in de ecologische hoofdstructuur (EHS), waarbij de EHS elders op marginale landbouwgronden kan worden gecompenseerd en het beheer van deze gronden blijvend door de landbouw kan plaatsvinden (agrarisch natuurbeheer).

Bij het realiseren van het recreatieve netwerk wordt zoveel mogelijk gekoppeld aan bestaande routes en netwerken. Daar waar nieuwe aanleg van water en/of natuur plaatsvindt, wordt gekeken naar combinaties met recreatieve ontsluiting.

Versterken en verbinden

Het gaat bij de ecologische structuur maar ook uit toeristisch-recreatief oogpunt, niet zozeer om méér te ontwikkelen, maar om bestaande kwaliteiten te verbeteren. Door de juiste ingrepen in en om de groen-blauwe structuur kan de ecologische potentie, functionaliteit en kwaliteit volwaardig worden versterkt. Eerdere investeringen worden daarmee snel meer waard. Ook het toeristisch-recreatief potentieel in en om het gebied kan beter worden benut door op de juiste plekken de juiste koppelingen tussen bestaande netwerken te leggen, ontbrekende routes te realiseren en een herkenbare hoofdstructuur vorm te geven. De combinatie met de groen-blauwe structuur vormt daarbij een logische, beleefbare en heldere basis. Strategische locaties of 'sterlocaties' in de toeristisch-recreatieve hoofdstructuur zijn potentiële toeristische ontwikkelzones en worden ontwikkeld in samenhang met ondernemers. Deze sterlocaties vormen prominente en herkenbare entrees van de recreatie- en natuurgebieden, maar kunnen ook een eigen attractiewaarde hebben en bieden daarmee een basis voor een onderneming.

Er wordt zoveel mogelijk ingezet op enkele strategische, afronddende verbindingen en een kwaliteitsslag van bestaande gebieden. Door de geconcentreerde inzet in de groen-blauwe structuur hoeft minder aanspraak gemaakt te worden op het agrarische landschap. Voorwaarde is uiteraard dat de nieuwe situatie een landschappelijke verbetering en versterking met zich meebrengt en het gemeentelijk beleid van toepassing blijft. Zoals ook in de Verklaring van Roermond duidelijk is neergezet is de

Verklaring van Roermond

In november 2009 hebben de LLTB en de Provincie Limburg de Verklaring van Roermond ondertekend. Met de verklaring willen de uitvoering van het plattelandsbeleid versnellen. Aanleiding voor de verklaring is de toenemende grondclaim op landbouwgrond door allerlei ruimtelijke plannen. De basis van de maatregelen is dan ook de afspraak dat er zuinig met landbouwgrond wordt omgesprongen in projecten. Provincie en LLTB hebben hiervoor acties op een rij gezet. Deze zijn onder te verdelen in drie aandachtspunten:

- het versterken van de positie van land- en tuinbouw
- het verhogen van de omgevingskwaliteit en
- het efficiënt omzetten van beleid naar uitvoering.

zorg voor het landschap en het behoud van de landbouw als economische factor een gedeelde verantwoordelijkheid, waarbij de landbouw een belangrijke rol vervult. Bij de uitvoering van de Maasgaard modules wordt hieraan invulling gegeven.

Combinaties in gebruik

De ecologische hoofdstructuur is een belangrijke beleidsmatige onderlegger van de groen-blauwe structuur. Het primaat ligt dan ook bij de ecologische en hydrologische kwaliteiten van het gebied, maar er kan binnen deze structuur op basis van kwetsbaarheid en kwaliteit een diversificatie en zonering plaatsvinden in de mate en wijze van gebruik. De mogelijke combinaties met recreatie (recreatief medegebruik), landbouw (agrarisch natuurbeheer) en economisch beheer (energie, houtteelt) worden dan beter inzichtelijk gemaakt. Dit wordt in de modules nader uitgewerkt.

Ontwikkelen, uitnodigen en borgen

De visie is de onderlegger voor de uitvoeringsmodules. Deze worden bestuurlijk vastgelegd. De Maasgaard is echter meer dan het uitwerken van een gezamenlijk gedragen gebiedsvisie. Het is vooral ook een praktische werkwijze, met afspraken over gebundelde inzet van menskracht en middelen. Met de visie worden keuzes gemaakt, die leiden tot duidelijkheid. Bij de overheden bestaat vooraf consensus over de locaties waar natuurontwikkeling dient plaats te vinden en daarmee over de aanwending van de beschikbare budgetten. Aan de initiatiefnemers van rode ontwikkelingen kan nu vooraf duidelijkheid worden gegeven over waar de tegenprestaties (bijvoorbeeld natuurcompensatie, tegenprestatie LKM) dienen te worden gerealiseerd: natuur op voorraad. Door gezamenlijk op te trekken bij de realisatie van projecten wordt de effectiviteit vergroot omdat bij het maken van keuzes voortdurend kan worden gekeken naar het gehele beschikbare areaal aan mogelijkheden en kansen. De modules worden veelal uitgewerkt

aan de hand van een interactief proces op lokaal niveau met overheid en ondernemers en zijn dus geen blauwdruk. De visie kan ook gezien worden als een uitnodiging voor aanvullende initiatieven, naast het vastgestelde uitvoeringsprogramma. Denk daarbij vooral aan de toeristisch-recreatieve sector.

Kortom, de visie van de Maasgaard zorgt voor duidelijkheid, helderheid en herkenbaarheid. Een krachtige groen-blauwe structuur met gebruikswaarde die een belangrijke herkenbare drager voor de bewoners, gebruikers en bezoekers van Horst aan de Maas en Venray vormt en daarmee een solide, kwalitatieve basis voor de toekomst.

Natuur op voorraad

Dit staat voor het op voorhand verwerven en inrichten van gronden op de juiste plek en het juiste moment, zodat kansen direct kunnen worden benut wanneer rode ontwikkelingen zich voordoen. Dit is een bijzondere vorm van voorfinancieren; initiatiefnemers van rode ontwikkelingen worden op voorhand gefaciliteerd met ruimte voor de invulling van hun compensatieplicht, die ze daarmee ineens financieel afdoen.

Een krachtige groen-blauwe structuur met gebruikswaarde

Het Maasdal

- koester de diversiteit, benadruk de eenheid
- ontwikkel en ontsluit van noord naar zuid langs Maas en meander(s)
- dorpen en sterlocaties
- combinatie met onderscheidend ondernemerschap
- aanhechten beken
- als recreatieve motor van de Maasgaard

Het Maasdal heeft volop potentie, maar is in de Maasgaard nog niet volwaardig tot ontwikkeling gekomen. De Maas is een sterke fysieke, maar ook een visuele gidslijn, waarlangs verbindingen gelegd kunnen worden naar het noorden (Maasheggen), het zuiden (Venlo en verder), het oosten (Maasduinen) en uiteraard het westen (via de beekdalen naar de Peel). Het gebied heeft een interessante afwisseling van fraaie rivierdorpen, landgoederen, voormalige geulen in agrarisch gebruik en robuuste bedrijven. Het gebied leeft, maar de mogelijkheden voor het beleven van zowel de Maas als de samenhang zijn beperkt. De lopende gebiedsontwikkeling Ooijen-Wanssum kan een goed vehikel zijn, als daarin ook breder wordt ingezet op de toeristisch-recreatieve potentie. Bestaande 'highlights' zijn Geysteren, Boshuizerbergen (Natura 2000) Kaldenbroek, Schuitwaters en enkele Maasdorpen, zoals Lottum, maar ook bijvoorbeeld Tante Jet te Blitterswijk. Essentieel zijn heldere verbindingen van noord naar zuid en doorkoppelingen van oost naar west. De dijken langs de Maas kunnen hier een rol in vervullen evenals de aangehechte beekdalen.

Vanuit het Deltaprogramma Rivieren en projecten wordt gewerkt aan de Maasoevers vanuit zowel hoogwaterbestrijding, natuurontwikkeling als recreatief medegebruik. In de Maasgaard is dat een smalle corridor langs de Maasoever. Het landschap langs de rivier wordt aangepast via weerdverlagingen en de aanleg van neven- en hoogwatergeulen, en winterbedverbreding. Door dit soort maatregelen kunnen de rivier en haar oevers zich ontwikkelen tot een aantrekkelijk en aaneengesloten lint waarmee diverse natuurgebieden langs de Maas ontsloten worden, ook voor de recreant. Daarnaast is er nadrukkelijk de wens om ook de beekmondingen te verbeteren.

De diversiteit wordt gekoesterd. Juist in de authenticiteit en de verscheidenheid ligt de kracht en daarmee kan het gebied zich goed onderscheiden. Centraal staat dan ook het intenser beleefbaar maken van de rivier de Maas, maar ook van de eenheid en diversiteit. Hiertoe wordt ingezet op het verbinden van de dorpen, waarin de Maas en de oude Maasarmen een belangrijke rol spelen. Het goed neerzetten van een duidelijk herkenbaar, eenduidig 'langzaam-aan-netwerk' (fietsen en wandelen) is daarbij essentieel, maar ook het richten van de dorpen en de recreatie naar de Maas is uitermate belangrijk. Het belang van de Maasveren en hun betekenis in de aanhechting van routes verder de Maasgaard in, mag niet onderschat worden evenals de potentie van de dijken als drager van wandel- en fietspaden.

De beleving van de oude Maasmeanders kan worden versterkt door strategische inzet van groen-blauwe ontwikkelingen. Door recreatief medegebruik slim te zoneren, kan kwetsbare natuur zoals de Schuitwaters (natuurreserveaat), worden ontzien. Ook de rol van de landbouw dient zeker meegewogen te worden (groen-blauwe diensten, agrarisch natuurbeheer). Tevens kan de ontwikkeling of het stimuleren van de ontwikkeling van sterlocaties kansen bieden, zowel in de recreatieve zonering als in de koppeling met ondernemerschap en leefbaarheid. In het vormgeven van het netwerk en de 'hotspots' kan sowieso de combinatie worden gezocht met het lokale ondernemerschap (vermarkten door de streek). De ondernemers in dit gebied bevinden zich in een breed en interessant spectrum van rozenkwekers tot grootste overslaghaven.

Strategisch hoogwaterbestendig uitkijkpunt aan de Maas

Fietsen over de dijken maakt de Maas een stuk beter beleefbaar (liefdevoorlimburg.nl)

De Peel

- Koester de robuustheid
- Effectueer de ecologische kwaliteit door koppelingen met beperkte impact
- Zet in op slanke noord-zuidcombinatie (recreatieroute, EVZ en militaire-/ cultuurhistorie)
- Venster op de Peel
- Recreatieve koppeling beken en Noord-Brabant
- Beleefbaar maken

De Peel vormt de verbinding tussen Brabant en Limburg en wordt gekenmerkt door robuuste natuureenheden, maar ook door grootschalige landbouwgebieden. De grote natuurgebieden zoals de Mariapeel-Deurnsche Peel (Natura 2000) en de Heidsche Peel vertegenwoordigen hoge ecologische waarden, maar zijn zeer beperkt toegankelijk.

De waarde van de diverse natuurgebieden en de diverse natuurontwikkelingen kunnen snel worden geëffectueerd door relatief simpele koppelingen. Hierbij wordt vooral ingezet op het Peelkanaal/ Peel-Raamstelling en dwarsverbindingen naar bijvoorbeeld de Paardekop.

Door integrale opwaardering van bestaande noord-zuidstructuren zoals de sluimerende oude verdedigingslinie de Peel-Raamstelling en het Peelkanaal, kan de recreatieve ontsluiting versterkt worden tussen Park de Peelbergen, Griendtsveen (recreatieve poort) en het Liberty Park. Deze noord-zuidverbinding combineert daarbij ecologie (verbeteren/ontwikkelen EVZ langs Peelkanaal met effectieve dwarsverbindingen), recreatie (fiets- en wandelpad) als cultuurhistorie (verbinden en beleefbaar maken militaire historie). De koppeling vanaf deze noord-zuidlijn met de beekdalen vormt vervolgens de recreatieve verbinding naar bijvoorbeeld Venray (Loobeek) en Horst-Sevenum (Groote Molenbeek/Lollebeek).

Griendtsveen trekt al veel bezoekers, met name ook vanuit het Brabantse (Eindhoven/Helmond/Deurne). Deze bezoekers worden verleid om verder de Maasgaard in te trekken. Door strategisch aan te sluiten en doortrekken van het recreatieve hoofdnetwerk (langzaam verkeer, toerclubs) naar het oosten van de Maasgaard worden ontwikkelingsmogelijkheden gecreëerd voor de lokale economie: Peel-Raamstelling (noord-zuid), Lollebeek en Groote Molenbeek.

Zoals gezegd, zijn de robuuste natuurgebieden van de Peel zeer beperkt toegankelijk. Dit wordt gekoesterd. Om de bezoekers toch begrip en inzicht te geven in deze kwaliteiten, wordt voorgesteld om in de Mariapeel een venster te creëren. Dit kan al eenvoudig door het slim toevoegen van een uitzichtpunt, bijvoorbeeld door een instekende dijk of 'boerenschans'. Zo worden de Peelvenen met beperkte inbreuk toch verbonden met de Maasgaard in de belevingswereld.

'Beperkte-inbreuk-groot-effect-venster' op de Peel (linker pagina)

Ontsluiten Peel-Raamstelling voor het publiek (boven)

Aantrekkelijke langzaamverkeersverbindingen (onder)

De beekdalen

De beekdalen vormen in potentie krachtige oost-west verbindingen. Zij zijn allen verschillend van aard en door de koppeling met de omgeving winnen zij aan waarde. Diverse beken zijn aangewezen als beken met een Specifiek Ecologische Functie (SEF): de Loobeeek, de Oostrumse beek, de Lollebeek, de Groote Molenbeek, de Siebersbeek en de Everlose Beek. Elk beekdal

verdient dan ook een eigen aanpak, maar de kracht en de kansen in de verwevenheid en het herstel van het hydrologisch systeem staan in al deze dalen centraal. In de groen-blauwe structuur zijn achtereenvolgens de Loobeeek, de Lollebeek en de Groote Molenbeek de belangrijkste dragers.

De Peel-Raamstelling als verbindend element tussen heden en verleden (stichtingsporenvandeoorlog. nl)

De Loobeeek

- Recreatieve verbinding Peel-Maas
- Verbinding Venray-Libertypark-Zwartwater
- Militaire historie als leidraad
- Verweving landbouw, recreatieve uitloop en groenblauw (beeld en gebruik)
- Aanhechting Maasdal

Het Loobeekdal vormt de meest noordelijke verbinding in de 'ladder'. Het Loobeekdal legt een duidelijke verbinding tussen Peel en Maas, maar ook tussen Brabant en Limburg. Het dal vormt de verbinding van het Libertypark (Overloon) en het Zwarte Water naar Venray, en vice versa. Maar ook naar het overige militair erfgoed bij en in de Peel, zoals de Peel-Raamstelling en de Duitse erebegraafplaats bij de Paardekop. De Loobeeek wordt ook wel de Bloedbeek genoemd, vanwege haar rol in de Tweede Wereldoorlog en is daarmee zelf ook onderdeel van het militaire verhaal in deze omgeving.

Het Loobeekdal biedt uitermate grote kansen om het groen-blauwe netwerk te verweven met recreatieve uitloop, landbouw, leefbaarheid en cultuurhistorie. Het dal is niet alleen van

waarde in het groen-blauwe netwerk, maar vormt ook een belangrijk uitloopegebied voor de kern Venray en de dorpen Merselo en Smakt. In de lopende uitvoering van het Loobeekdal wordt al sterk ingezet op een juiste verweving met het landbouwkundig gebruik en worden ook toeristisch-recreatieve interessante initiatieven toegevoegd, zoals de Rooyse Schans, een schaapskooi en een volmolen. Deze zijn uiteraard ook van waarde voor de lokale leefbaarheid.

Nieuwe ontwikkelingen kunnen vooral ingezet worden om de ontwikkeling of versterking van de recreatieve koppelingen tussen Zwarte Water, Liberty Park en de kern Venray, evenals een potentiële oost-west verbinding door of langs het beekdal tussen Peel en Maas (koppeling naar Boshuizerbergen en Geysteren), verder te verkennen en uit te werken.

Tenslotte bieden de ontwikkelingen in het beekdal waarschijnlijk ook kansen voor versterkte inzet van agrarisch beheer en medegebruik.

De Lollebeek

- Een recreatieve verbinding tussen de Schadijkse bossen en de Peel
- Multifunctionele Schadijkse Bossen
- Lollebeek en Castenrayse Vennen behouden en ontwikkelen
- Strategisch kruispunt Diepeling
- Aanhechten Maasdal, via Grootte Molenbeek

Het samenstel langs de Lollebeek vormt een groene verbinding die net niet raakt aan de Peel. Hier wordt nadrukkelijk gekozen om in te zetten op de versterking van de aanwezige structuur en alleen recreatief de daadwerkelijke verbinding met de Peel te leggen.

Een groene verbinding tussen Peel en Lollebeek is niet logisch, gelet op de aard van de natuur in beide gebieden. Ecologisch en hydrologisch gezien is eerder in het dal van de Lollebeek zelf nog het nodige rendement te halen, door het uitbouwen en verbeteren van de bestaande gradiënten (overgangssituaties) tussen de Castenrayse bossen en het Lollebeekdal, en de realisatie van de hydrologische omleidingen en ontwikkeling van de Castenrayse Vennen.

Het is belangrijk de bewustwording te creëren dat de bestaande kwaliteiten onder druk staan als er geen maatregelen genomen worden. Van oost naar west zijn de eerste ideeën om de recreatieve koppeling tussen de Schadijkse bossen en de Peel te realiseren met hulp van creatief ondernemerschap en groen-blauwe diensten (boerenlandpaden). Daarmee wordt ook meteen aangesloten op de noordzuid-route langs de Peel-Raamstelling. Vanuit de optiek van mogelijke gebruikswaarde lenen de Schadijkse Bossen zich uitermate goed voor multifunctioneel gebruik. Bij de doorontwikkeling hiervan wordt zonering van belang geacht. Met de realisatie van het nieuwe hydrologische systeem en tevens de doorontwikkeling van de Castenrayse Vennen, worden de bestaande kwaliteiten behouden en versterkt. Het gebied is al een belangrijk uitloopgebied voor het dorp Castenray, maar de betekenis kan vergroot worden onder meer door de aanleg van een schaatsven voor de regio.

Toekomstige sterlocatie Diepeling

No regret-maatregelen voor de Diepeling (foto: maasdriel.nl)

Een schaatsven bij Castenray

De Diepeling is het kruispunt van de Grootte Molenbeek en de Lollebeek. In de plas vindt momenteel zandwinning plaats, waarna de plas als natuur zal worden heringericht. Partijen in het gebied zien kansen om aan de herinrichting ook passende recreatieve ontwikkelingen te koppelen. Passend in de kwaliteiten van het gebied, het gebruik en aanvullend op het bestaande recreatieve product in beide gemeenten. Via de Grootte Molenbeek wordt het gebied gekoppeld aan het Kasteelpark ter Horst. Vanaf de A73 kan de Diepeling uiteindelijk ook een fraai landmark vormen om mensen te verleiden de Maasgaard in te trekken. Daarmee is de Diepeling een toekomstige toeristische sterlocatie.

Een zorgvuldige invulling is gewenst, ecologisch, hydrologisch als recreatief

De Groote Molenbeek

- omarmen en koppelen
- verweving landbouw, recreatie en groenblauw
- sterlocaties aan de beek
- aanhechten Maasdalen

De Groote Molenbeek is een belangrijke schakel tussen Park de Peelbergen, de kernen Sevenum en Horst, Klavertje-4, de Kasteelse Bossen en de Maas. De Groote Molenbeek rijgt de diverse ontwikkelingen aaneen en vormt zo een herkenbare verbinding voor bewoners en recreanten. Het dal vormt ook een robuuste natuurlijke zone tussen Klavertje-4 en de Maasgaard. Door de versterking van de verbinding, niet alleen groen-blauw, maar ook recreatief, neemt de waarde en betekenis van de diverse deelontwikkelingen, zoals de Kasteelse Bossen en 't Ham toe. Het dal van de Groote Molenbeek vormt zo op een attractieve en herkenbare manier een groene overgang tussen Klavertje-4 en de kernen Horst en Sevenum, maar ook een verbinding vanuit de Peelbergen met de kernen Horst en Sevenum en de Kasteelse bossen. Het dient als aantrekkelijk uitlooph gebied voor de inwoners van Horst en Sevenum.

Met name aan de Groote Molenbeek liggen enkele strategische plekken voor sterlocaties, ondermeer kruising Groote Molenbeek/Midden Peelweg/A73 (Peelbergen); Groote Molenbeek/station Horst-Sevenum/groene verbinding Venlo-K4 en uiteraard Groote Molenbeek/Kasteelse Bossen/A73. De Groote Molenbeek leent zich ook uitermate voor verweving groen-blauw, recreatie en landbouw. Er liggen bovendien volop kansen voor agrarisch (natuur-)beheer. De focus in de recreatieve structuur ligt bij de potentiële strategische toeristisch-recreatieve sterlocaties en hoofdverbindingen. De Maasgaard moet voor doorreizende recreanten duidelijk herkenbaar worden neergezet. Daarbij zijn duidelijk vindbare en herkenbare locaties vanaf de hoofdinvallswegen zoals de A73, de A67, maar ook bij treinstations van groot belang. Afstappen, overstappen en verder stappen of fietsen zijn hier van belang om de recreant kennis te laten maken met de regio. Door deze locaties op een uitgekiende manier te ontwikkelen kan ook een koppeling worden gelegd met de recreatieve zonering.

Niet alleen voor de recreant van buiten zijn de structuren van belang. Ook juist voor de eigen inwoners. Onderzoeken van elders tonen aan dat juist de eigen inwoners een zeer grote bijdrage leveren aan het recreatief uitgavenpatroon. Daarom wordt nadrukkelijk ingezet op het versterken van de recreatieve uitloop en aanhaking op de dorpen en steden.

Krachtige landbouw in de Maasgaard

- *Uitwerking geven aan Verklaring van Roermond*
- *Ruimte in landbouwgebieden door focus in groen-blaue hoofdstructuur*
- *Beperken recreatieve druk door focus in groen-blaue hoofdstructuur*
- *Koppelen aan recreatie en educatie*

De groen-blaue structuur vormt een herkenbare contramal voor de krachtige landbouwgebieden die Venray en Horst rijk zijn. Door de focus op groen-blaue en recreatieve ontwikkelingen in deze groen-blaue structuur worden de landbouwgebieden grotendeels ontzien van de recreatieve hoofdstromen en grootschalige groen-blaue ontwikkelingen. De visie geeft daarmee uitvoering aan de Verklaring van Roermond. De landbouwgebieden zijn echter wel essentieel voor de totaalbeleving van de Maasgaard. Zowel door het landschappelijke contrast met de ladder, op plekken juist door wisselwerking daarmee als ook door het verhaal rond de smaak en de beleving van voedsel (product en productie). Educatie en recreatie komen hier ook om de hoek kijken.

In de landbouwgebieden is binnen de bestaande kaders volop ruimte voor ontwikkeling. Om de landschappelijke kwaliteit te behouden en te versterken worden de landschappen geherdefinieerd. Daarbij moet op gebiedsnivo een nieuwe balans ontstaan tussen economische ontwikkeling en landschap. De inrichting van het agrarisch landschap is van wezenlijk belang voor de totaalbeleving van de Maasgaard, maar is daarmee geen blauwdruk. Juist in deze landschappen kan groen mogelijk efficiënter worden verdeeld, afhankelijk van het bestaande beschermingsniveau. Meer inzetten op kwaliteit en effectiviteit, dan op kwantiteit en locatie. Een balans tussen het landschapsbeeld en een gezonde bedrijfsvoering. Waar mogelijk worden compensatiemaatregelen

en toekomstige maatregelen voortvloeiend uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) gebundeld op locatie, zodat zij een toevoeging zijn aan de eigen leef- en bedrijfskwaliteit, maar ook bijdragen aan het groter geheel. Collectiviteit is daarbij een groot goed.

Landschappelijke inpassing gebeurt voortaan grotendeels op gebiedsniveau in plaats van louter op bedrijfsniveau, om daarmee een nieuwe balans te zoeken en de verschillende landschappen als geheel te versterken. Denk daarbij aan de oude akkerdorpenlandschappen, de jonge ontginningen, en de overige beekdalen, zoals dat van de Oostrumsche beek. Bovenstrooms ligt deze beek ingebed in een intensief agrarisch landschap. Vanaf Venray en met name in het landgoed Geysteren is de beek waardevol in combinatie met het omliggende landschap en de natuur.

Landbouwkundig medegebruik of beheer van (delen van) de groen-blaue structuur biedt tenslotte een perspectief voor het behoud en de ontwikkeling van deze structuur, en biedt ook de synergie tussen de groen-blaue structuur en de krachtige landbouw in de Maasgaard.

Agglomeratielandbouw

Agglomeratielandbouw is de intensieve productie van vlees, eieren en kasgroenten daar waar de productieomstandigheden optimaal zijn. [...] Dicht bij de afzetmarkt en dichtbij de logistieke en multimodulaire knooppunten (bijvoorbeeld een binnenhaven), waar de grondstoffen en producten efficiënt kunnen worden vervoerd. Maar ook grootschalig, zodat industriële mestverwerking en efficiënte luchtverwerkingstechnieken economisch haalbaar zijn.

(Bron: Ambitienota Limburgse Land- en tuinbouw Loont, Prov. Limburg)

Smaak in productie

Het netwerk ontsluit de ecologie, de recreatie en de kernen, maar omsluit de krachtige landbouwgebieden die Venray en Horst rijk zijn. Deze gebieden worden enerzijds ontlast van de recreatieve hoofdstromen en grootschalige groen-blauwe ontwikkelingen. Ze zijn echter wel essentieel voor de totaalbeleving van de Maasgaard. Ze vormen een wezenlijk onderdeel. Door enerzijds de contrasten, maar anderzijds ook door het verhaal rond de smaak en de beleving van de producten, de productie en het eindproduct.

Eiwitrijk Venray

Venray heeft in zijn economisch beleid een aantal speerpunten geformuleerd. Een daarvan is de agrofood sector waarbij Venray met name sterk is in de productie van dierlijke eiwitten. Deze sector staat momenteel voor de grote uitdaging om de transitie te maken van een traditionele, op massaproductie gerichte bedrijfsvoering, naar een duurzame en hoogwaardige eiwitproductie.

Het project 'Eiwitrijk' richt zich op het aanjagen en begeleiden van deze transitie. De gemeente Horst aan de Maas heeft zich onlangs bij dit initiatief aangesloten. De regio moet zich ontwikkelen tot een gebied dat wordt gekenmerkt door een moderne innovatieve ketenaanpak gericht op voedselproductie van het allerhoogste niveau en op een maatschappelijk verantwoorde wijze. Een van de fysieke centra van het Eiwitrijk is de haven van Wanssum. Momenteel is daar reeds een veevoederfabriek gevestigd. De bouw van een Feed Design Lab in combinatie met op- en overslag van grondstoffen voor de veevoederindustrie en een tweede productiefabriek van diervoeders, is gepland.

Maasgaard draagt bij aan branding

- Maasgaard niet als nieuw merk
- Maasgaard als fysieke bijdrage aan uitstraling en herkenbaarheid

Door het versterken van het groen-blauwe netwerk in combinatie met de diverse toeristisch-recreatieve ontwikkelingen, draagt de Maasgaard bij aan de uitstraling en herkenbaarheid van de streek en het werven van bezoekers en ondernemers. Belangrijk is vooral de rol die de eigen bewoners en ondernemers daarin kunnen vervullen als overtuigende ambassadeurs van hun eigen streek. Er lopen al veel initiatieven op het gebied van 'branding', zoals de Regio van de Smaak en Eiwitrijk Venray. Het is beter en sterker om de ontwikkelingen van de Maasgaard in dat verband te positioneren, dan los daarvan nog een nieuw 'merk' te introduceren. De Maasgaard draagt dan bij aan het groter geheel.

De Maasgaard als bron en bestemming

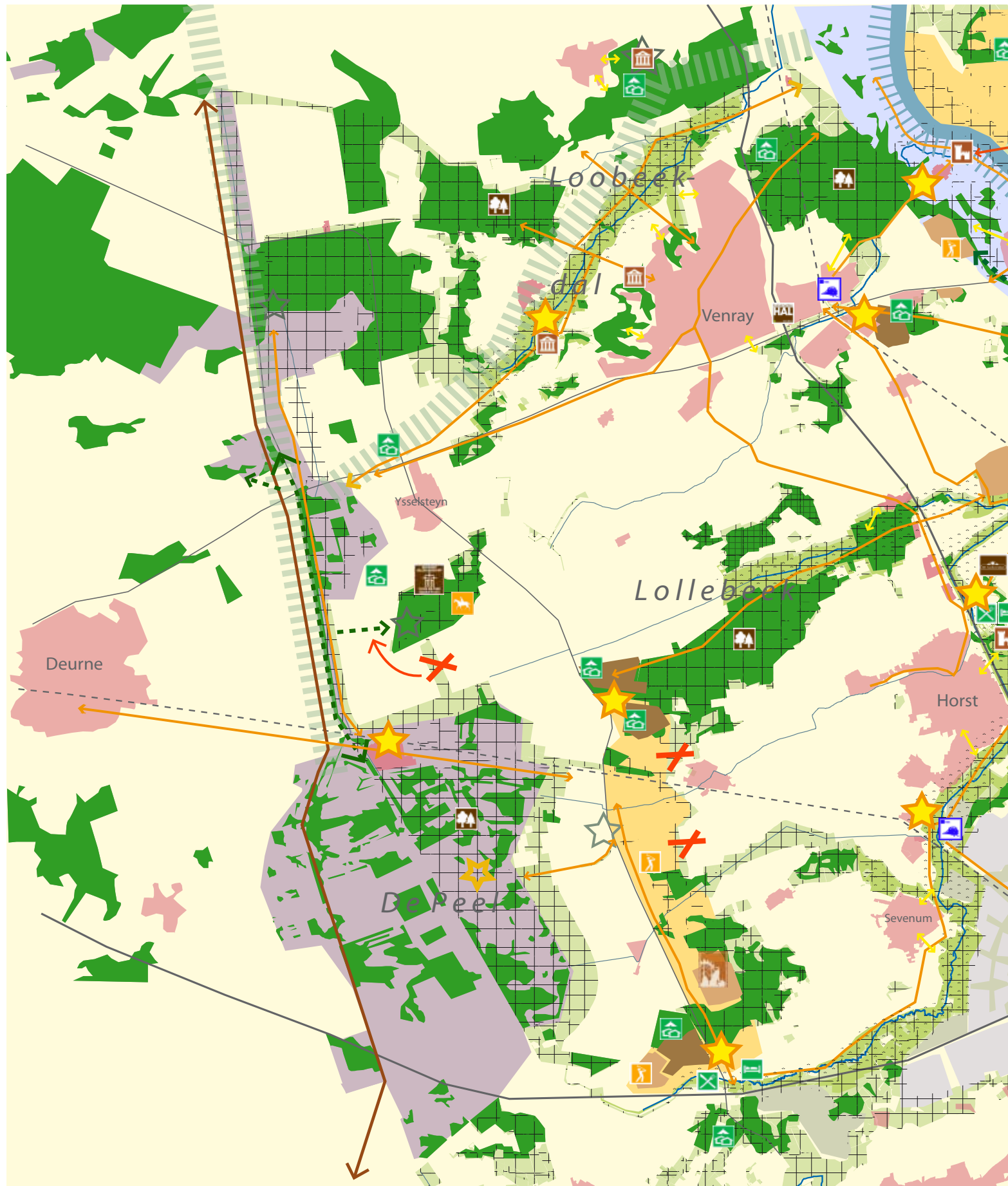
- gebundelde inzet middelen en verplichtingen in Maasgaard
- Maasgaard als bron voor lokale economie
- Maasgaard als bestemming voor investeringen
- versterken betrokkenheid ondernemers en bewoners

Vanuit de visie en de realisatie daarvan wordt het belangrijk geacht het gebied zowel als bron als bestemming te zien. Bestaande compensatieverplichtingen en tegenprestaties, zoals verplichte natuurcompensatie of inzet in het kader van het Limburgs Kwaliteitsmenu, voortkomend uit ontwikkelingen in Venray en Horst, zullen vooral ingezet moeten worden op de vooraf 'bestemde' groen-blauwe ontwikkelingen in de Maasgaard. Daarmee wint het groter geheel snel aan kracht.

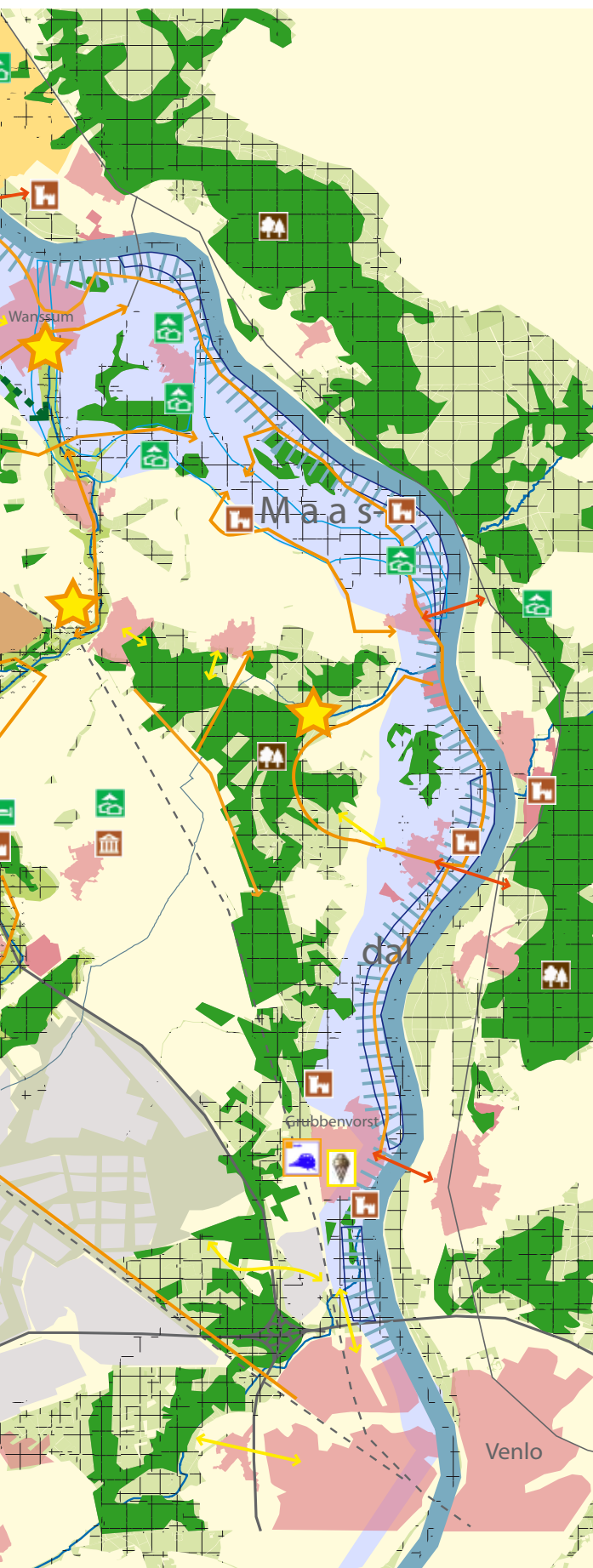
Andersom kan de Maasgaard ook een bron zijn voor de lokale economie, niet alleen in de indirecte meerwaarde voor de recreatiesector, maar bijvoorbeeld ook als energiebron (mogelijke koppeling met bio-energiecentrale Horst aan de Maas). Uiteraard moet dit volledig passen binnen de gestelde ecologische doelstellingen voor de gebieden. De opbrengsten kunnen vervolgens weer terugstromen in ontwikkeling en beheer van de groen-blauwe structuur. De Maasgaard is een belangrijke bron voor ondermeer de toeristisch-recreatieve sector. Deze vanzelfsprekendheid (het landschap is van ons allemaal), zal omgebogen moeten worden naar een betrokkenheid van bewoners en ondernemers. Zo kunnen zij waarde toevoegen aan de Maasgaard door deze te betrekken in hun bedrijfsvoering en communicatie (arrangementen, routes, evenementen). De Maasgaard moet gaan leven. Daarin ligt de kracht van behoud en versterking van de Maasgaard met een brede meerwaarde.

Integrale visie De Maasgaard

kiezen, koppelen en combineren

GEBIEDEN VERSTERKEN BELEEFBAARHEID EN EENHEID:

- Maasdal
- Dalen van de Loobeek, Lollebeek en Groote Molenbeek
- De Peel

GROENBLAUW & GEBRUIK:

- EHS en POG
- Behouden, versterken, effectueren
- SEF-/ AEF-beken
- Verplaatsen en aanpassen ecologische verbinding

RECREATIE

- Verblijfs-/ dagrecreatieve terreinen
- Concentratiegebieden dagrecreatie
- Versterken relatie en beleving Maas
- Versterken beleving De Peel
- Versterken beleving militair erfgoed
- Ontwikkelen recreatieve poorten, sterlocatie, in balans met groenblauwe kwaliteiten
- Ontwikkelen militair-historische structuur
- Oversteek Maas
- Peel Raam-stelling

LANDBOUW & BEDRIJVEN

- Ruimte voor ontwikkeling
- Versterken ruimte voor agrarisch natuurbeheer & medegebruik

VERBINDEN

- Gewenste groene verbindingen op lokaal niveau
- Gewenste recreatieve verbindingen
- Recreatieve uitloop
- Hoogwatergeulen, Oude Maasarm Oijen-Wanssum

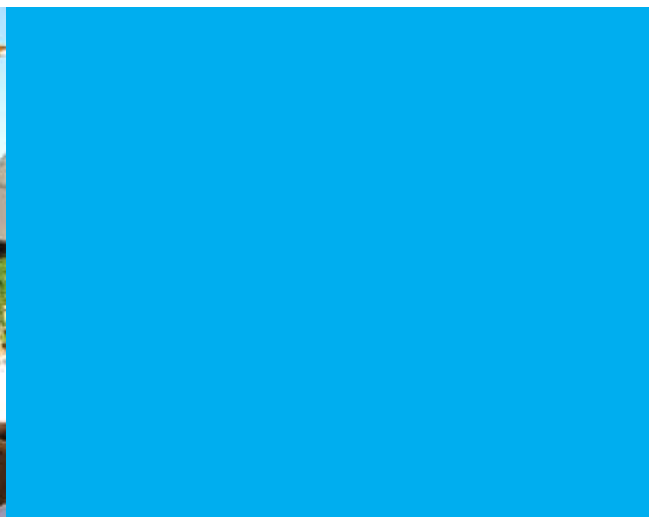
BASISLAAG

- Dorpen en steden
- Infrastructuur

SYMBOLEN recreatieve structuur

-    Camping, bungalowpark,, hotel-restaurant
- Natuurgebied, van enige robuustheid
-   Paardrijden, golfen
-   Cultuurhistorisch object, museum
-   Duits oorlogskerkhof, Evenementenhal Venray
- IJscafé met regionale vermaardheid
-   Dagrecreatie: Toverland, Aardbeienrijk
-   Station, toekomstig OV-station

4. Opmaat naar de uitvoering

Na vaststelling van de integrale gebiedsvisie dienen de doelen, wensen en ideeën uit de modules nader te worden uitgewerkt tot uiteindelijk concrete projectvoorstellen. Per project moet inzichtelijk worden gemaakt door wie, op welke termijn, voor welke kosten en op basis van welke werkwijze invulling wordt gegeven aan de doelstellingen. De projecten worden dus opgenomen in een uitvoeringsprogramma.

Om daadwerkelijk tot uitvoering te komen van de in de visie aangegeven modules is synergie essentieel. Deze synergie wordt vooral gevonden in lokale energie, mogelijke gelegenheidsallianties, kansen op financiering en werk met werk maken. De afstemming, het waar precies en het hoe zal vooral in samenwerking met de mensen en partijen uit de modules zelf moeten worden uitgewerkt in projecten. Daarmee wint het samenstel aan kracht en ook aan toekomstwaarde.

De projecten in het uitvoeringsprogramma worden door de beide gemeenten Venray en Horst aan de Maas, de Provincie Limburg en het Waterschap Peel en Maasvallei gezamenlijk getrokken.

Extra voorstellen en ideeën voortgebracht in de workshops, zullen door de ondernemers of de markt worden getrokken. Daar waar de vier overheidspartijen voorstellen en ideeën binnen het eigen beleid kunnen oplossen zal dat worden opgepakt, zoals bijvoorbeeld de provincie die momenteel werkt om het POL-beleid te vereenvoudigen.

In het uitvoeringsprogramma worden afspraken over de projecten vastgelegd, die betrekking hebben op de financiering, het tijdsplan en de organisatie. Het uitvoeringsprogramma is een aparte bijlage bij deze visie.

Dienst Landelijk Gebied werkt vandaag aan het landschap van morgen. Als publieke organisatie met kennis van het landelijk gebied zorgen wij dat beleid wordt uitgevoerd. Wonen, werken en recreëren in een mooi en duurzaam ingericht Nederland. Met waardevolle natuur, ruimte voor water en gezonde landbouw. Daar zetten wij ons voor in, samen met bewoners, overheden en belanghebbenden. Van ontwerp tot realisatie.

Dienst Landelijk Gebied werkt vandaag aan het landschap van morgen